

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЕКОНОМІКА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

УДК 339.5:332.05

Н.В. Балабанова

ЦИКЛІЧНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

У роботі досліджуються циклічні та структурні зміни у світовій торгівлі, які впливають на її розвиток та динаміку.

Дослідження динаміки світової торгівлі з 1800 р. з урахуванням її загального тренду до зростання, дозволило визначити певну циклічність її розвитку, що у різний час була викликана змінами у структурі виробничих сил, освоєнням нових технологій, діями та чинниками політичного та воєнного характеру та ін. Визначено, що сучасний стан світової торгівлі характеризується уповільненням темпів її зростання, змінами у структурах та умовах торгової взаємодії країн та зростанням залежності торговельної динаміки від дії чинників та факторів неекономічного характеру.

Ключові слова: *світова торгівля, циклічність світової торгівлі, світовий експорт, географічна структура світового експорту.*

DOI 10.34079/2226-2822-2020-10-20-62-70

Одним з проявів сучасного процесу глобалізації є інтенсифікація міжнародних торговельних відносин, випереджальне зростання світової торгівлі відносно світового виробництва та посилення відкритості як окремих національних, так і світової економік в цілому. Більш того, експортоорієнтовна модель економічного зростання, що характерна для значної кількості країн світу, посилює вплив кризових явищ, що відбуваються у міжнародній торгівлі на динаміку їх макроекономічного зростання. Тому дослідження циклічного характеру розвитку світової торгівлі має значення для пошуку шляхів подолання її кризових проявів як на рівні національних, так і глобальної економік.

Дослідження, присвячені періодизації розвитку світової торгівлі та її структурним зрушенням представлені у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених: І.Бураковського, М.Делягіна, І.Дюмулена, П.Кругмана, Т.Мельник та інших. Однак незважаючи на глибину сучасних наукових робіт з питань, пов'язаних з узагальненням передумов та чинників розвитку світової торгівлі, дослідження її циклічності та виявлення особливостей зростання на різних етапах набуває своєї актуальності в умовах уповільнення торговельної динаміки.

Метою даної роботи є дослідження циклічних явищ та структурних змін, які відбуваються у процесі розвитку світової торгівлі.

Наочною та розповсюдженою серед науковців (Козак, Логвінова та Барановська, ред., 2011; Циганкова, Петрашко та Кальченко, 2001) є періодизація розвитку світових процесів, у тому числі міжнародної торгівлі за основними подіями в світі. Відповідно до цього можна виділити такі етапи розвитку міжнародної торгівлі: (I) початковий комерційний період (1500–1850 рр.), (II) період становлення міжнародного товарообігу (1850–1914 рр.), (III) період між двома світовими війнами (1914–1945 рр.), (IV) повоєнний період (1945 — перша половина 70-х р.) та (V) сучасний етап — період глобалізації світової економіки (кінець 70-х р. — до нашого часу). У сучасній літературі

цей етап також поділяють на два підетапи. Перший з них характеризується конкуренцією двох систем господарства – капіталістичної та соціалістичної, другий – розвитком процесів глобалізації світової економіки.

Кожен із зазначених п'яти етапів розвитку міжнародної торгівлі характеризується певними чинниками та тенденціями розвитку, особливостями, що відображають рівень інтернаціоналізації виробництва та роль міжнародної торгівлі в розвитку національних господарств та пріоритетними методами регулювання зовнішньої торгівлі більшістю країнами світу.

Перший етап розвитку міжнародної торгівлі характеризується великими географічними відкриттями, які зумовили активне вивезення товарів у нововідкриті землі та промисловими революціями, що замінили мануфактурне виробництво фабрично-заводською машинною індустрією в усіх розвинених країнах. Фактично важка промисловість сформувала світовий ринок і одночасно різко посилила свою залежність від нього.

У цей період міжнародна торгівля розвивалась дуже швидкими темпами, чому також сприяли такі чинники:

- залучення нових регіонів світу до міжнародного товарообміну;
- прогрес у розвитку транспортної світової системи та нововведення в галузі транспорту (парова машина, двигун внутрішнього згорання, електрика та ін. радикально змінили засоби національного та міжнародного спілкування);
- революція в засобах зв'язку.

Зазначені фактори призвели до розширення внутрішніх ринків до регіональних, міждержавних масштабів та швидкого розвитку міжнародної торгівлі. Її значення для економіки окремих країн стає вирішальним, що підтверджується випереджаючими темпами зростання міжнародного товарообігу порівняно з темпами зростання промислового виробництва. Центром міжнародної торгівлі у цей період стає Європа, а головну роль на світовому ринку відігравала Великобританія, частка якої в обсязі світової торгівлі становила 25 %. Не зважаючи на те, що характерними рисами першого етапу розвитку міжнародної торгівлі з точки зору регулювання торговельного обміну більшістю країнами світу є політика протекціонізму (захисний протекціонізм) та зростання державного впливу на взаємовідносини країн та міжнародну торгівлю, на цей час припадає зародження політики фритредерства — свободи торгівлі та невтручання держави у підприємницьку діяльність, основним прихильником якої була Великобританія.

Основними чинниками та факторами зростання міжнародної торгівлі протягом другого етапу стали: динамічний розвиток індустріального розвитку у розвинених країнах світу, подальша еволюція техніки та технологій у виробництві та подальший розвиток транспортної сфери, розширення ринків збуту товарів.

Відмінністю даного етапу розвитку міжнародної торгівлі є підйом інвестиційної активності та вивезення капіталу, що забезпечував і зростання обсягів експорту і захоплення ринків збуту та джерел сировини. Другою відмінністю цього періоду є динамічне зростання світової торгівлі порівняно з виробничою сферою, що призвело до зростання відкритості економік окремих країн світу. На цей же період припадає поява монополій на світовому ринку та формування транснаціональних корпорацій, діяльність яких була переважно зосереджена на розробці та видобутку сировинних ресурсів у колоніальних країнах Азії, Африки та Латинської Америки.

Найбільшими країнами-експортерами у цей період на світовому ринку є: Великобританія, Сполучені Штати, Німеччина, Нідерланди, Франція, Бельгія-Люксембург, Австрія, питома вага яких у світовому експорті перевищувала 60% (рис.1).

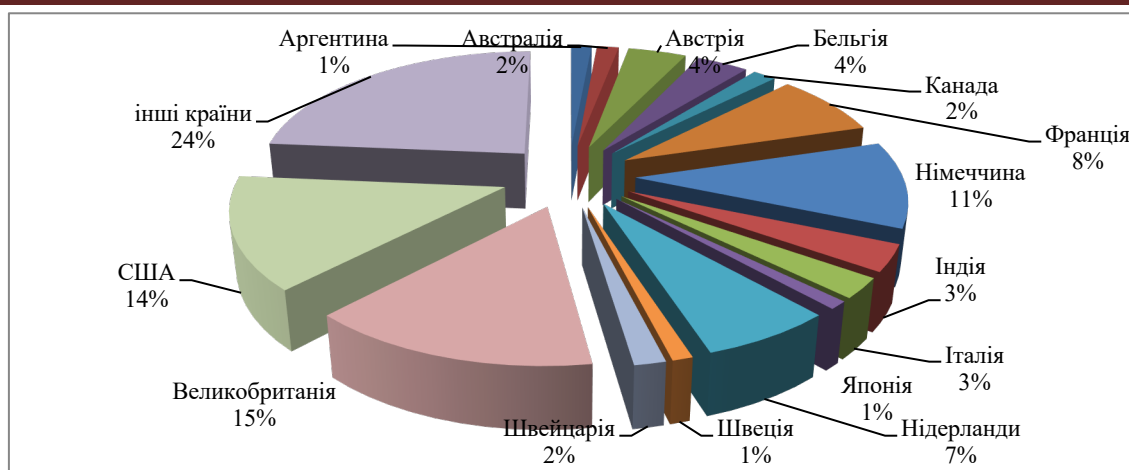


Рис. 1. Географічна структура світового експорту, 1900 р. (%)

розраховано на підставі (UN Trade Statistic, 2020)

Конкуренція між монополіями призводить до зростання впливу компаній на зовнішньоекономічну політику своїх країн, що протягом останніх років другого етапу розвитку міжнародної торгівлі характеризувалась посиленням протекціоністських заходів. Проте на відміну від попереднього етапу, коли протекціонізм країн можна було охарактеризувати як захисний та спрямований на захист слабких галузей національних економік, протекціоністська політика мала наступальний характер та була спрямована на захист від іноземної конкуренції найбільш розвинених та монополізованих галузей.

Розвиток міжнародної торгівлі протягом третього етапу, який деякі фахівці називають «мертвим», або «чорним» обумовлювався впливом наступних подій:

- перша та друга світові війни та їх руйнівні наслідки для економік багатьох країн світу;
- світові економічні кризи 1920-1921 рр. та 1929-1933 рр.;
- перехід до Бреттон-Вудської валютної системи;
- формування двох світових систем господарства.

Внаслідок несприятливих економічних і політичних умов та порушення міжнародних торговельних зв'язків, протягом цього періоду спостерігається скорочення обсягів світової торгівлі, яка значно відставала від розвитку виробництва. Так, напередодні Другої світової війни обсяг світового експорту був майже в 1,5 рази нижче, ніж у 1929 році.

Також спостерігається сталість товарної структури світового товарообороту (сировина, продовольство та паливо складала 60% світового експорту) (Циганкова, Петрашко та Кальченко, 2001) та значний перерозподіл світових ринків (табл.2).

Таблиця 2

Географічна структура світового експорту, 1913/1938 рр.

Країна	1913		1938	
	Млн.дол.США	%	Млн.дол.США	%
Великобританія	2631	13,43	2443	10,71
Франція	1330	6,79	879	3,86
Німеччина	2411	12,31	2111	9,26
США	2495	12,74	3064	13,44
Росія	782	3,99	251	1,10
Австрія	563	2,87	146	0,64
Нідерланди	1239	6,32	593	2,60
Бельгія	702	3,58	731	3,21

Японія	324	1,65	824	3,61
Канада	470	2,40	865	3,79
Інші країни	6643	33,91	10893	47,78
Всього	19590	100	22800	100

розраховано на підставі (UN Trade Statistic, 2020).

Розвиток міжнародної торгівлі протягом четвертого етапу забезпечувався наступними чинниками та подіями:

Розпад світової колоніальної системи та швидкий розвиток колишніх колоніальних країн (Козак, Логвінова та Барановська, ред., 2011);

- посилення двох світових систем господарства — капіталістичної та соціалістичної;
- створення системи глобальних міжнародних організацій (ООН, МВФ, МБРР);
- формування регіональних економічних інтеграційних угруповань (наприклад, Рада економічної взаємодопомоги (1947), Європейська асоціація вільної торгівлі (1956), Європейська економічна співнота (1957), АСЕАН (1967) та ін.);
- посилення процесів транснаціоналізації;
- інвестиційна активність та вивезення капіталу.

Цей етап дослідники називають «золотим» періодом розвитку міжнародної торгівлі, адже внаслідок достатньо швидкого відновлення національних економік та зовнішньоекономічних зв'язків між країнами щорічне зростання обсягів світового експорту складало близько 7%. Якщо на передодні Другої світової війни обсяги світового експорту склали трохи більше 22 млрд.дол.США, то у 1950 р. вони вже склали 60,9 млрд.дол. та зросли до 127,3 млрд. дол. США протягом наступних десяти років.

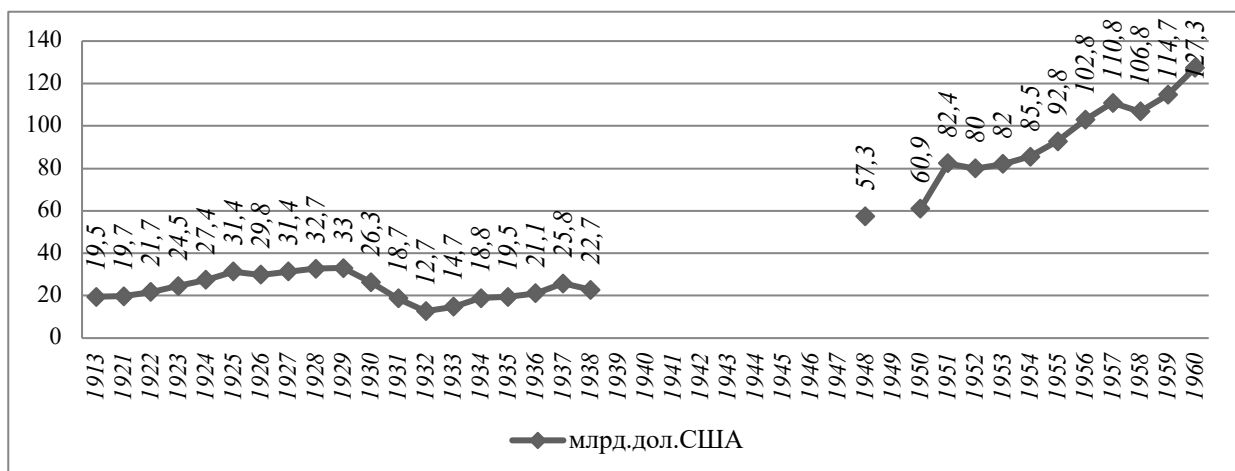


Рис.2. Динаміка обсягів світового експорту, 1948-1960 рр. (млрд.дол.США)
 розраховано на підставі (UN Trade Statistic, 2020).

У сфері регулювання цей період пов'язан зі зростанням впливу держави на розвиток зовнішньої торгівлі, що позначилось на проведенні більш ліберальної політики регулювання зовнішньоторговельних відносин, спрямованої на полегшення взаємного обміну розвинених країн та полегшення їхнього доступу на ринки країн, що розвиваються.

V, сучасний, етап розвитку міжнародної торгівлі характеризується такими чинниками міжнародного середовища:

- розпад світової соціалістичної системи господарства, що призвело до появи нових ринків збуту;

- зміцнення існуючих і поява нових інтеграційних угруповань, які на міжнародних ринках діють у якості суб'єктів МЄВ;
- посилення міжнародної конкуренції, зокрема за рахунок зростання кількості суб'єктів МЄВ, які не мають певної державної приналежності;
- індустріалізація більшості країн, що розвиваються та збільшення ролі послуг у міжнародній торгівлі розвинених країн;
- розвиток процесів глобалізації та регіоналізації;
- технологічні зміни в сфері комунікацій, опрацювання інформації, транспорту.

Про динамічний розвиток міжнародної торгівлі свідчать наступні дані: тільки за період з 1970 р. по 1980 р. обсяги світового експорту зросли в 6,45 разів. А за майже 50-річний період міжнародна торгівля зросла з 315,5 млрд.дол.США до 19,4 трлн.дол.США (більш ніж в 60 разів) (рис.3). Також одним з фактів останніх майже п'яти останніх десятиліть є те, що міжнародна торгівля зростала швидше, ніж світове виробництво. Протягом 1970-2019 рр. щорічне зростання обсягів світового експорту складало 9,4% проти 7,4% зростання світового виробництва. Це було викликано поєднанням технологічних змін, бізнес-інновацій і політичних реформ по всьому світу, не кажучи вже про інтеграцію Китаю в світову економіку.

Уповільнення темпів зростання світового експорту є помітним після 2008 р. У 2009 р. скорочення економічної активності виявилось найбільшим серед усіх глобальних рецесій (Булатова, 2015). Дані свідчать, що торгівля навіть не встигає за зростанням світового виробництва і протягом останніх одинадцяти років її середні темпи склали 2,2% (виключенням є потужні сплески у 2010-2011 рр.) проти 3,07% приросту світового ВВП.

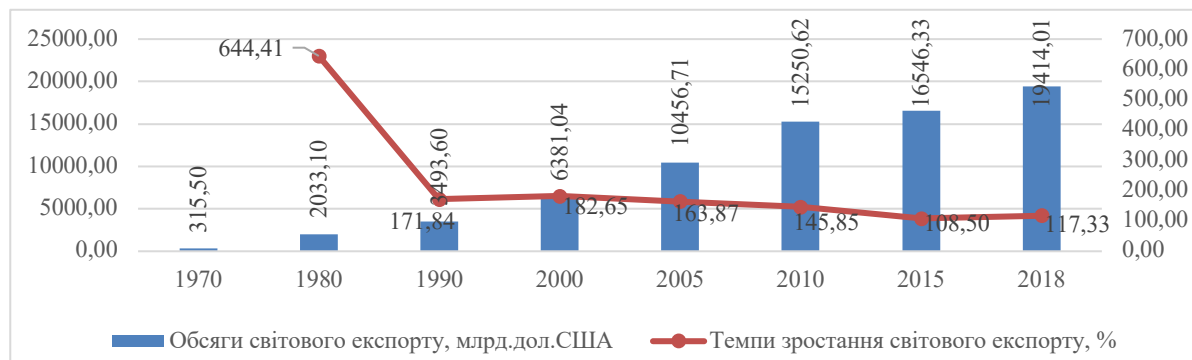


Рис.3. Динаміка світового експорту, млрд.дол.США (1970-2018 рр.)

розраховано на підставі (UNCTADSTAT..., 2020)

Поясненням відсутності торгового динамізму, характерного для останніх десяти років, є слабкість сукупного попиту, в першу чергу в єврозоні. Торгівля всередині ЄС становить близько третини світової торгівлі, і рецесійні процеси, які переважали в ЄС після кризи 2008 р., здійснили значний вплив на світову торгівлю.

Також уповільнення світової торгівлі пов'язано з завершеним процесом інтеграції Китаю та країн Центральної та Східної Європи у світову торговельну систему. Більш того, рішення уряду Китаю щодо переорієнтації економіки країни з моделі зростання, орієнтованої на експорт, на внутрішнє споживання, також може впливати на уповільнення темпів зростання світової торгівлі у середньостроковій перспективі.

Третім поясненням є все частіше звертання країн світу до протекціоністських заходів у міжнародній торгівлі з метою стабілізації національних економік.

Одна з гіпотез, які пояснюють ефект зниження темпів зростання світової торгівлі, полягає в тому, що світова криза показала неспроможність глобалізації і необхідність розвитку в першу чергу національних виробництв (Довгаль та Довгаль, 2016).

Проте теперішнє уповільнення світової торгівлі пов'язано не тільки з чинниками структурного характеру. Дослідження динаміки світової торгівлі з 1800 р. з урахуванням її загального тренду до зростання, дозволяє визначити певну циклічність її розвитку.

При дослідженні циклічності розвитку світового експорту здійснено декомпозицію часового ряду на трендову та циклічну складові. Для очищення статистичного ряду від компоненти зростання використано фільтр Ходріка-Прескотта (рис.4).

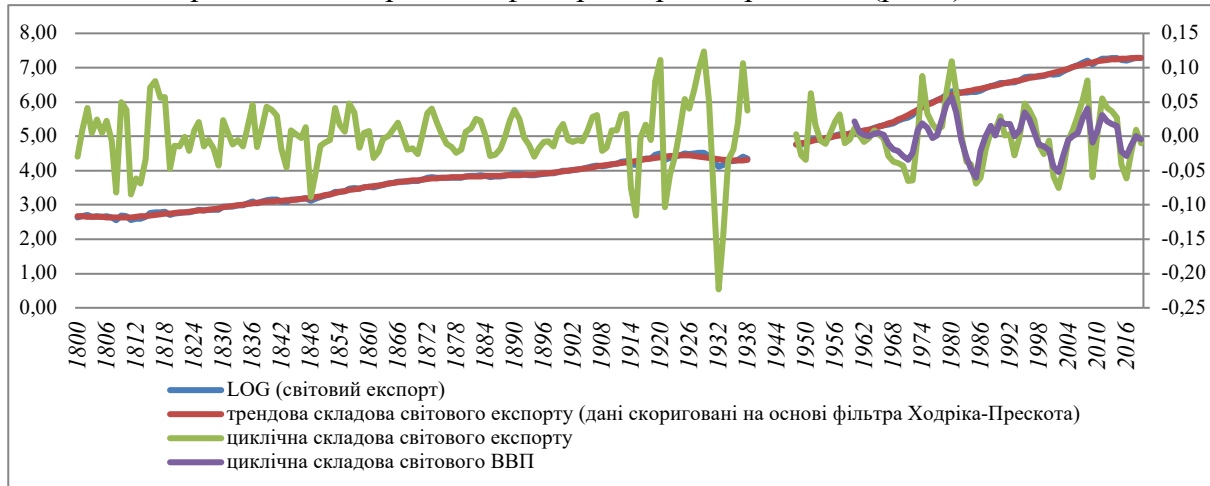


Рис.4. Динаміка світового експорту, 1800-2019 рр.

розраховано та складено на підставі (Державна служба статистики України, 2017; UN Trade Statistic, 2020; La Universidad Carlos III de Madrid, 2020; UNCTADSTAT..., 2020).

Очистивши ряд від компоненти тренду, можемо простежити динаміку циклічної складової світової торгівлі (світового експорту) навколо цього тренду. Отримані в результаті дослідження коливання мають різну тривалість і досягають найнижчих точок падіння та найвищих точок зростання світової торгівлі через різні проміжки часу. Найстабільнішими з точки зору частоти та амплітуди коливань світової торгівлі є періоди с середини 1850 рр. до початку першої світової війни (або довоєнний період) та 1950-1974 рр. (період дії Бреттон-Вудських угод). Найбільш кризовими є період 1915-1938 рр., для якого циклічні коливання світового експорту характеризуються найбільш високою амплітудою.

Можливості отримання динамічних рядів економічних даних у відкритому доступі в мережі Internet визначаються обмеженнями баз даних Світового банку та ЮНКТАД (UNCTADSTAT..., 2020). У них дані світового ВВП доступні щонайдовше з 1960 р. Відповідно тільки починаючи з цього періоду є можливим дослідження світової макроекономічної динаміки. Статистичний аналіз даних зазначеного періоду дозволяє визначити циклічний розвиток світової економіки та його синхронність з циклічними коливаннями світової торгівлі з визначенням певних циклів, що дорівнюють 15-18 рокам. В економічній теорії виявлені коливання відповідають циклам Кузнеця, які поєднують циклічність економічного зростання з демографічними процесами і відповідними змінами в обсягах будівництва. Однак сьогодні середньострокові хвилі пояснюють циклічність оновленням технологій і загальними інфраструктурними змінами (Пелех, 2018).

Звичайно, прогнозувати подальший розвиток світового експорту тільки з урахуванням його циклічності наразі не є доречним, адже ситуація, що склалася у світі у зв'язку з поширенням COVID-19 призвела до суттєвих та непередбачуваних змін у світовій економіці та міжнародній торгівлі. Багато країн тимчасово відмовилися від звичайних умов торгівлі та обрали для себе більш стриманий формат взаємної торгівлі з іншими країнами.

Визначаючи перспективи розвитку світової економіки та міжнародної торгівлі спеціалістами СОТ надано діапазон прогнозу падіння на 2020 р. - від 5% до 11% та від 8% до 20,4% відповідно (World Trade Organization, 2020). Водночас відновлення обсягів міжнародної торгівлі у СОТ прогнозують вже на 2021 р. — на 21-24%. Проте остаточні цифри будуть залежати від розвитку ситуації з поширенням COVID-19 та успіхами у протидії цьому.

Таким чином, дослідження динаміки світової торгівлі починаючи з 1800 р. дозволяє з однієї сторони визначити її загальний тренд до зростання, з іншої – певну циклічність її розвитку, що у різний час була викликана змінами у структурі виробничих сил, освоєнням нових технологій, діями та чинниками політичного та воєнного характеру та ін. Сучасний стан світової торгівлі характеризується уповільненням темпів її зростання, змінами у структурах та умовах торгової взаємодії країн. Аналіз прогнозних оцінок щодо розвитку світової торгівлі, які надають міжнародні організації свідчить про збереження тенденції до зниження обсягів торгівлі та її залежність від дії чинників неекономічного характеру.

Бібліографічний список

- Булатова, О.В., 2015. Трансформація світового ринку в умовах глобальних зрушень: базові передумови для розвитку хімічної промисловості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 3, с.46-50.
- Державна служба статистики України, 2017. *Методика розрахунку індикаторів ділових очікувань*. [онлайн] Доступно: <http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2019/175/m_rido.pdf> (Дата звернення 20 листопада 2020).
- Довгаль, О.А. та Довгаль, Г.В., 2016. Деглобалізаційні тенденції у сучасній світовій торгівлі в умовах нестабільності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*, 5, с.19-26.
- Козак, Ю.Г., Логвінова, Н.С. та Барановська, М.І., ред., 2011. *Міжнародна торгівля*. 4-те вид. Київ: Центр учбової літератури.
- Пелех, О.Б., 2018. Циклічність економічного розвитку і структурні зміни в економіці. *Причорноморські економічні студії*, 27(1), с.85-89.
- Циганкова, Т.М., Петрашко, Л.П. та Кальченко, Т.В., 2001. *Міжнародна торгівля*. Київ: КНЕУ.
- Giovanni, F. and Antonio, T.-J., 2016. World trade, 1800-1938: a new data-set. *EHES Working Papers In Economic History*, 93. [online] Available at: <http://www.ehes.org/EHES_93.pdf> (Accessed 09 November 2020).
- La Universidad Carlos III de Madrid, 2020. *Federico-Tena World Trade Historical Database*. [online] Available at: <https://www.uc3m.es/ss/Satellite/UC3MInstitucional/es/TextoMixta/1371246237481/Federico-Tena_World_Trade_Historical_Database> (Accessed 09 November 2020).
- UN Trade Statistic, 2020. *Historical data 1900-1960 on international merchandise trade statistics*. [online] Available at: <<https://unstats.un.org/unsd/trade/data/tables.asp>> (Accessed 20 November 2020).
- UNCTADSTAT. United Nations Conference on Trade and Development, 2020. [online] Available at: <<https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>> (Accessed 07 November 2020).
- World Trade Organization, 2020. *Methodology for the WTO trade forecast of April 8 2020*. [online] Available at:

https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/methodpr855_e.pdf (Accessed 20 November 2020).

References

- Bulatova, O.V., 2015. Transformatsiia svitovoho rynku v umovakh hlobalnykh zrushen: bazovi peredumovy dlia rozvytku khimichnoi promyslovosti [Transformation world market in the global shifts: background to the development of basic chemical industry]. *Uzhhorod National University Herald. International Economic Relations And World Economy*, 3, pp. 46-50. (in Ukraine).
- Dovhal, O.A. and Dovhal, H.V., 2016. Dehlobalizatsiini tendentsii u suchasni svitovii torhivli v umovakh nestabilnosti [Deglobalization trends in contemporary international trade under instability]. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism*, 5, pp.19-26. (in Ukraine).
- Kozak, Yu.H., Lohvinova, N.S. and Baranovska, M.I., red., 2011. *Mizhnarodna torhivlia [International trade]*. 4th ed. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury. (in Ukraine).
- State Statistics Service of Ukraine, 2017. *Metodyka rozrakhunku indyikatoriv dilovykh ochikuvan [Method of calculating indicators of business expectations]*. [online] Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2019/175/m_rido.pdf (Accessed 20 November 2020). (in Ukraine).
- Pelekh, O.B., 2018. Tsyklichnist ekonomichnoho rozvytku i strukturni zminy v ekonomitsi [Economic development cycling and economic structural changes]. *Black sea economic studies*, 27(1), pp.85-89. (in Ukraine).
- Tsyhankova, T.M., Petrashko, L.P. and Kalchenko, T.V., 2001. *Mizhnarodna torhivlia [International trade]*. Kyiv: KNEU. (in Ukraine).
- UN Trade Statistic, 2020. *Historical data 1900-1960 on international merchandise trade statistics*. [online] Available at: <https://unstats.un.org/unsd/trade/data/tables.asp> (Accessed 20 November 2020).
- World Trade Organization, 2020. *Methodology for the WTO trade forecast of April 8 2020*. [online] Available at: https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/methodpr855_e.pdf (Accessed 20 November 2020).
- Giovanni, F. and Antonio, T.-J., 2016. World trade, 1800-1938: a new data-set. *EHES Working Papers In Economic History*, 93. [online] Available at: http://www.ehes.org/EHES_93.pdf (Accessed 09 November.2020).
- La Universidad Carlos III de Madrid, 2020. *Federico-Tena World Trade Historical Database*. [online] Available at: https://www.uc3m.es/ss/Satellite/UC3MInstitucional/es/TextoMixta/1371246237481/Federico-Tena_World_Trade_Historical_Database (Accessed 09 November.2020).
- UNCTADSTAT. United Nations Conference on Trade and Development, 2020. [online] Available at: <https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (Accessed 07 November.2020).

Стаття надійшла до редакції 26.08.2020.

N. Balabanova

CYCLIC COMPONENT OF WORLD TRADE DEVELOPMENT

The paper examines the cyclical and structural changes in world trade that affect its development and dynamics.

It is determined that each of the stages of development of international trade is characterized by certain factors and development trends; features that reflect the level of internationalization of production and the role of international trade in the development of national economies; priority methods of regulating foreign trade by most countries.

The study of the dynamics of world trade since 1800, taking into account its general upward trend, has identified a certain cycle of its development, which at different times was caused by changes in the structure of productive forces, development of new technologies, actions and factors of political and military nature.

The fluctuations obtained as a result of the study have different durations and reach the lowest points of fall and the highest points of growth of world trade at different intervals. The most stable in terms of frequency and amplitude of fluctuations in world trade are the periods from mid-1850 to the First World War and 1950-1974. The most critical is the period 1915-1938, for which cyclical fluctuations in world exports are characterized by the highest amplitude. Also, statistical analysis of the data allows to determine the cyclical development of the world economy and its synchronicity with the cyclical fluctuations of world trade with the definition of certain cycles equal to 15-18 years.

The current stage is characterized by a slowdown in world export growth. In 2009, the decline in economic activity was the largest among all global recessions. The data show that trade is not even keeping pace with world production growth, and over the past eleven years its average rate has been 2.2% (with the exception of strong surges in 2010-2011) against 3.07% of world GDP growth.

The lack of trade dynamism in the last ten years is explained by the weakness of aggregate demand, especially in the euro area. The slowdown in world trade is also linked to the completion of the integration of China and Central and Eastern Europe into the world trading system. The third explanation is the increasing appeal of countries around the world to protectionist measures in international trade in order to stabilize national economies. Many countries have temporarily abandoned normal trade conditions and opted for a more restrained format of mutual trade with other countries.

Determining the prospects for the development of the world economy and international trade, WTO experts provide a range of forecast forecasts for 2020 - from 5% to 11% and from 8% to 20.4%, respectively.

Key words: world trade, cyclicality of world trade, world export, geographical structure of world export.

УДК 378.014.25

О.С. Зайковський

СУЧАСНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню сучасних трансформацій, що відбуваються у міжнародній мобільності студентів у наслідок поширення процесів інтернаціоналізації вищої освіти. Обґрунтовано, що інтернаціоналізація вищої освіти є важливою детермінантою розвитку вищої школи, національних економік тощо.

Мета роботи – визначення закономірностей та інтенсивності розвитку інтернаціоналізації у різних країнах та особливостей національних політик щодо залучення іноземних студентів